

Juhend Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse (KVEKS) § 13 rakendamiseks

Ühelt doonorilt võetud sugurakke võib kasutada kuni kuue erinevalt naiselt sündiva lapse eostamiseks Eestis (KVEKS § 13).

Toetudes Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seadusele (KVEKS), seaduse seletuskirjale, menetlemise täiskogu stenogrammidele ning Jaan Sootaki avaldatud seaduse analüüsile (Juridica 1997, IX 455-461) tuleb Ravimiameti hinnangul lähtuda KVEKS § 13 rakendamisel alljärgnevast.

Piirangu kohaselt võib Eestis ühe doonori sugurakkudega saada kuni kuus last. **Naiste arv, kes sama doonoriga lapsi võivad saada, sõltub sellest, millal 6 lapse piir täis saab, kuid naiste arv ei saa kunagi olla suurem kui 6.** Kui doonori sugurakkudega on Eestis saadud 6 last või on teada, et oodatakse last või lapsi, kelle sündimisel võib 6 last täis saada, siis selle doonori materjali enam teistele naistele välja pakkuda ei või. Viljatusravi võib jätkata nendel naistel, kellel see kuue lapse täitumisel pooleli oli. Juhendis loetakse viljatusravi alustanuks ka naise, kes on doonormaterjali enda jaoks välja valinud ning kelle kohta on teada, et nad soovivad seda kasutada. Kuue lapse arvu võib ühe doonori sugurakkude kasutamisel ületada vaid juhtudel, kui naine, kellele doonori materjali pakuti, saab korraga rohkem kui ühe lapse või soovib sama doonoriga veel lapsi.

§ 13 kehtestatud piirang ei välista konkreetse doonori materjali täiendavat kasutamist väljaspool Eestit (sh välismaa patsientide raviks Eestis). Kuna laste arvu piirang on pandud Eestis elavate inimeste kaitseks, siis välismaa patsientide puhul sellega arvestama ei pea. Samas peab käitleja tagama jälgitavuse ning olema valmis andma ülevaate doonormaterjali väljastamisest välismaa patsientidele, sh tagama võimaluse tõendada patsientide elukohariiki (nt isikutunnistuste koopiad).

Doonormaterjali väljapakumisel tuleb lähtuda järgmisel leheküljel toodud diagrammist.

Näide 1: Üks naine on doonormaterjaliga saanud kaks last, üks naine ootab ühte last ja doonormaterjali on valinud ka üks naine, kelle viljatusravi on veel pooleli. Diagrammi kohaselt on tegemist olukorraga, kus doonori sugurakkudega on Eestis saadud 3 last või on teada, et oodatakse last või lapsi, kelle sündimisel võib 3 last täis saada. Diagramm näitab, et materjali võib välja pakkuda kuni kolmele naisele ning arvestada tuleb ka sellega, et doonormaterjali on juba ühele naisele välja pakutud (viljatusravi kestab). Seega võib seda täiendavalt välja pakkuda kuni kahele naisele. Kui doonori materjaliga tekib uus rasedus või sünnib laps/lapsed, tuleb vajadusel doonormaterjali väljapakumist diagrammi alusel uuesti hinnata.

Näide 2: Üks naine ootab last ja doonormaterjali on valinud ka kaks naist, kelle viljatusravi on veel pooleli. Diagrammi kohaselt on tegemist olukorraga, kus doonori sugurakkudega on Eestis saadud 1 laps või on teada, et oodatakse last. Diagramm näitab, et materjali võib välja pakkuda kuni viiele naisele ning arvestada tuleb ka sellega, et doonormaterjali on juba kahele naisele välja pakutud, võib seda täiendavalt välja pakkuda kuni kolmele naisele. Kui doonori materjaliga tekib uus rasedus või sünnib laps/lapsed, tuleb vajadusel doonormaterjali väljapakumist diagrammi alusel uuesti hinnata.

Näide 3: Üks naine ootab kaksikuid ja üks naine ootab ühte last ning doonormaterjali on valinud ka kolm naist, kelle viljatusravi on veel pooleli. Diagrammi kohaselt on tegemist olukorraga, kus doonori sugurakkudega Eestis saadud 3 last või on teada, et oodatakse last või lapsi, kelle sündimisel võib 3 last täis saada. Diagramm näitab, et materjali võib välja pakkuda kuni kolmele naisele, kuid arvestada tuleb ka sellega, et doonormaterjali on juba kolmele naisele välja pakutud (viljatusravi kestab). Seega ei või hetkel selle doonori materjali rohkematele naisele välja pakkuda.

Doonormaterjali väljapakkumisel tuleb lähtuda alltoodud diagrammist:

